

Anastasiæ, quæ tempore Diocletiani, primo duram et immitem custodiam a viro suo Publio perpessa. In qua tamen a Chrysogono confessore Christi multum consolata et confortata est. Deinde a præfecto Illyrici in gravissima æque et diuturna custodia macerata est, in qua duobus mensibus resecta est cœlestibus escis per sanctam Theodoten, quæ prius martyrum passa est; deinde navi imposita cum ducentis viris et ducentis feminis ut demergerentur in mari, perlata est ad insulas Palmarias, ubi per manus et pedes extensa, et ligata ad pâlos fixos, et circa media ejus ignis accensus est, in quo martyrium consummavit, et omnes qui cum illa venerant variis interfectionibus martyrium celebrarunt. Eodem die natale sanctæ Eugeniae virginis, quæ erat filia Philippi, præfecti Alexandriæ et totius Ægypti, ab imperatore illuc transmissi. Hæc ergo propter fidem Christi et castitatis amorem sprevit sæcularem habitum et delicias mundi: induita est veste virili, et pergens ad sanctum Helenum episcopum, simul cum Proto et Eugenio eunuchis suis, per quem baptismate abluti, monasterium monachorum ingressi sunt, sub virili habitu monastice conversantes: ubi, defuncto abbate, sancta Eugenia in locum abbatis statuta est, ubi sancta conversatione et miraculis claruit. Nam Melantiam quamdam seminam a febre signo crucis salvans: sed diabolo instigante ipsa Melantia eum ad concubitum suum pertrahere voluit; sed cum hoc non consensisset, accusavit eam quasi Eugenius monachus et abbas eum stuprare voluisset. Sed hæc omnia per Philippum præfectum falsa inventa sunt, quia ipsa Eugenia sese seminam esse demonstravit, non virum. Hoc etiam considerato Philippus pater ejus, et Claudia mater, fratresque Eugeniae,

^a Invaluit apud plurimos ea de Joanne opinio, eum non obiisse; id refert Augustinus, eam sententiam suggillans. Alii, obdormivisse, sed mox in celo assumptum crediderunt: id asseruit Hippolytus, qui de duodecim apostolis scripsit apud Combeſiūm. Ne credas tamen illum esse Hippolytum Portuensem qui

Auctus et Sergius, conversi sunt ad fidem Christi et baptizati sunt. Postea vero sancta Eugenia cum Proto et Iliacyntho Romanam perrexit, ubi et martyritata est, jussu Gallieni imperatoris, per Nicetum præfectum Urbis, qui cum eam cogeret deæ Diana sacrificia exhibere, et illa nolle acquiescere, imo ipsum simulacrum in pulverem redegisset, jussit eam præfectoris saxo ad collum ligato in Tiberio projicere; sed inde Dei gratia liberata, postea in fornaceum ardente missa est, sed nullo modo ab igne est lesa. Novissime vero in die natalis Domini, sicut Salvator ipse ei ante revelavit, per spiculatorem in custodia posita imperfecta est, sicque ad cœleste regnum migravit.

VII KAL. In oppido Hierosolymitano Cofargamala B passio sancti Stephani, primi martyris et diaconi.

VI KAL. ^a Assumptio sancti Joannis evangeliste apud Ephesum, et ordinatio episcopatus sancti Jacobi fratri Domini, qui ab apostolis primus ex Iudeis Jerosolymis est episcopus ordinatus, et medio Pascha martyrio coronatus.

V KAL. In Bethlehem natale sanctorum infantum lactantium, qui sub Herode passi sunt pro Christo.

IV KAL. In Africa natale Domici, Victuri [Domini, Victoris], Crescentii, Primiani, Lybosi episcopi. Et Romæ, in cœmeterio Callisti, Felicis et Bonifacii episcopi de ordinatione ^b.

III KAL. Turonis depositio beati Perpetui episcopi, qui sancti Martini ecclesiam ædificavit.

II KAL. Depositio sancti Sylvestri episcopi et confessoris, et passio sanctæ Columbe virginis, Seonis sub Aureliano imperatore, quæ, superato igne, cœsa est.

vixit tertio sæculo; diversus est enim ille, referens reliquias Joannis, cum fuissent quæsita, non esse inventas. Eadem sensisse videtur Rabanus, qui hic assumptionem Joannis evangelistæ celebratam suo tempore contendit. Basn.

^b Videtur aliquid deesse.

BEATI RABANI MAURI

FULDENSIS ABBATIS ET MOGUNTINI ARCHIEPISCOPI

OPUSCULA DUO.

[Apuj Labbe, Concil., append. ad tom. VIII.]

I

Responsa canonica super quibusdam interrogationibus Reginaldi chorepiscopi.

Reverentissimo atque amantissimo fratri REGINALDO RABANUS, exiguis servorum Dei servus, in Dominino salutem.

Postquam sanctitas tua nostre parvitiati se præ-

D sentare voluit tui desiderium iterum videndi se validè nobis ingessit. Ita ut cognoscentes gravitatem morum, honestatem locutionis, humilitatem habitus hilaritatemque vultus, quam tua dilectio nobis

exhibuit, præsentia tua non vellemus carere, si quo modo eam possemus habere continuam. Sed quia vere charitatis ea est ratio, ut quod corporaliter habere secum non potest, spiritualiter nunquam habere cesseret : licet corpore absens sis, spiritu tamen præsens esse non desistis. Quod eousque fiet, donec per Dei gratiam extuti a corpore præsentes criminis apud Deum. Illo: tamen adipisci nos posse, magis divini est munieris quam humanæ facultatis : sed spe jam salvi facti sumus; qui autem in Domino sperat, beatus est.

De cætero quoque, quia veneratio tua quædam capitula mihi in chartula tunc ostendit scripta, in quibus flagitias me tibi respondere de his quæ ibidem continebantur : relegi quantum licebat volumina divinorum testamentorum, atque sanctorum Patrum sententias, et quantum tempus permittebat, ea quæ ad hoc necessaria respondendum erant, in unum colligebam. Ludovici enim regis adventus, quod te scire non ambigo, imminentis urgebat, ut ad ejus susceptionem occupati essemus. Nec jam licuit securæ lectioni insistere, quando ipse se animus sentiebat in multas partes divisum. Sed quia tui amoris servor me tibi parere cogit, mundanis sollicitudinibus temperatis, quantum fragilitas humanæ mentis sinebat, potissimum tuæ consentire decrevimus voluntati. Quorum capitulorum hæc sunt series.

I. Primo interrogabas quid de eo faciendum esset qui hominem Christianum sollicitando furatus fuerit, et in paganam gentem tradendo vendiderit, a quibus ultra ille venditus se eruere non possit. Ad quod tunc tibi respondi, homicidium reatum ipsum hominem sibi contrahere mihi videri. Quod et postea, legens divinam sanctionem in Deuteronomio, ita probavisse reperi, cum homicidae et furi hominem vendenti, parem vindictæ modum imposuisset. Nam sicut ibi legitur (*Deut. xix*) « animam pro anima, homicidam debere reddere, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede; » sic et ipsum hominem qui deprehensus fuerit sollicitasse fratrem suum de filiis Israel, et vendidisse accipiendo pretium, jubet interficere, et ita auferre malum de medio populi Dei (*Deut. xxiv*). Unde mihi videtur, sicut pars sententia in lege divina est constituta de homicida et fure hominem vendente, sic et canonica auctoritate pari modo plectendum esse qui fratrem furando atque sollicitando vendiderit, et illum qui proximum suum Christianum hominem injuste peremerit; et eo gravius, quo eum in paganam gentem tradiderit, nec de animæ suæ ruina ullam compassionem habuerit. In concilio Ancyrano ita scriptum est (*Can. 21, 22*): « Qui voluntarie homicidium fecerint, pœnitentia quidem jugiter se submittant, perfectionem vero circa finem vite consequantur. De homicidiis non sponte commisis, prior quidem definitio post septennem pœnitentiam perfectionem consequi præcepit, secunda vero quinquennii tempus explere. » Sed in omnibus iudicis temperanda est sententia juxta intentionem et

A studium pœnitentis : si quis enim veraciter pœnitentiam egerit, cum lacrymis jejunia et orationes solvens, elemosynas largiter impendens, hujus ergo habet sacerdos potestatem mitigare judicium. Qui autem mentis est duræ, et negligens est ad agendam pœnitentiam : in hoc omnino decretum est tempus servandum.

II. De infantibus autem qui mortui cum patre et matre inveniuntur, et non appareat utrum ab eis oppressus sit ipse infans sive suffocatus, an propria morte defunctus : nec debent inde securi esse nec sine pœnitentia ipsi parentes. Sed tamen in eis consideratio debet esse pietatis, ubi non voluntas, sed eventus, mortis causa fuit. Si autem eos non latet ipsos ejus esse interfectores, scire debent gra-

B viter se deliquesce, quod in Ancyrano concilio hoc modo probatur (*Can. 20*). « De mulieribus quæ fornicantur et partus suos necant, vel quæ agunt secum ut utero conceptus excutiatur : antiqua quidem definitio usque ad ultimum vitæ eas ab ecclesia removet. Humanius autem nunc definitio, ut eis decim annorum tempus secundum præfixos gradus pœnitentiae largiamur. » Sed alii trium annorum pœnitentiam hujusmodi hominis denuntiant esse debere, hoc est qui infantem incaute oppresserit, quorum unum ex eis exigat cum pane et aqua, abstineatque ab omni luxuria tempore pœnitentiae sue.

III. De eo vero qui viduam proximi sui in coniugium duxit, illud considerandum est, quota generatione ipsa connubia inter propinquos fieri possunt, et sic de utroque sexu judicium æquum agendum : quia alii tertia vel quarta generatione hoc fieri posse judicabant : alii quinta, alii sexta. Sed illud ibi præcipue considerandum est, quod lex divina inde præcipiat, super quo capitulo Humberto episcopo sciscitanti jam respondimus. Cuius responsionis formulam etiam nunc tibi direximus. Manifestum est enim quod sacri canones ei anathema dicunt, qui de propria cognitione, vel quam cognatus habuit, duxerit uxorem. Et ideo ibi summa est cautela habenda : ne forte pro incesti noxa æterna damnatio sequatur.

IV. De eo autem quod interrogabas, si pater et filius, vel si duo fratres, aut avunculus et nepos, cum una muliere fornicarentur, quid inde faciendum esset : manifestum est, quod gravi vindicta plectendum erit, quod grave facinus esse reperiatur. Omnis enim mœchia interdicitur ubi scriptum est : « Non mœchaberis. » Quanto magis cum cognata, vel cum conjugi, vel concubina cognati! Quid autem Dominus in lege in vindicta talium jussicerit, liber Leviticus demonstrat, ubi ita scriptum est (*Levit. xx*) : « Si mœchatus fuerit quis cum uxore alterius, et adulterium perpetraverit cum conjugi proximi sui : morte moriatur et mœchus et adultera. Qui dormierit cum noverca sua, et reuelaverit ignominiam patris sui, incerte moriantur ambo ; sanguis eorum sit super eos. Si quis dormierit cum nuru sua, uterque moriatur, quia

scelus operati sunt : sanguis eorum sit super eos. A Qui supra uxorem filiam, duxerit matrem ejus, scelus operatus est, vivus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio vestri. Qui accepit sororem suam filiam patris sui, vel filiam matris sue, et viderit turpitudinem ejus, illaque conspexerit fratri ignominiam : nefariam rem operati sunt, occidentur ambo in conspectu populi, eo quod turpitudinem suam mutuo revelaverint, et portabunt iniquitatem suam. Turpitudinem materterae et amite tue non discooperies qui hoc fecerit, ignominiam carnis sue nudabit, portabunt ambo iniquitatem suam. Qui coierit cum uxore patrui vel avunculi sui, et revelaverit ignominiam cognationis sue, portabunt ambo ini-quitatem suam, absque liberis morientur. Qui duixerit uxorem fratris sui, rem facit illicitam, turpitudinem fratris sui revelavit : absque filiis erunt. » His enim iudiciis patet quantum Domino displicat omnis incestus et pollutio coitus illiciti, quia mortis judicis hujusmodi scelus puniendum esse judicavit. Nec enim filium cum uxore patris, nec patrem cum uxore filii licet concubere, quia dormire cum noverca seu cum nuru prohibuit. Sed neque ducere uxorem fratris convenit, quia hujusmodi absque filiis fieri, hoc est mortis reus esse, judicatur. Si enim Dominus in lege turpitudinem incestus mortis sententia vindicari jussit, quomodo in Evangelio, ubi summa justitia est, incestuosos ponam peccati effugiet ? maxime cum ibi pena temporalis decernitur, hic gehenna ignis perpetui praeditetur.

Quam discretionem sentiens Apostolus, ad Hebreos scribens ait (*Hebr. x*) : « Irritam faciens legem Moysi, sine alia miseratione sub duobus vel tribus testibus moritur. Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei concubaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, et Spiritui gratiae constelliam fecerit ? » Proinde valde necessarium est, ut duram iudicis sententiam mitigare studeat peccatorum per condignam poenitentiam : ne forte scelus incorrectum ultio puniat perpetua. Unde est, ut Joannes Baptista in Evangelio turbas quae exhibant ut baptizarentur ab eo, bortatus est, dicens : « Genim ipsa viperarum, quis ostendit vobis fugere a ventura ira ? Facile ergo dignos fructus poenitentiae, jam enim separis ad radicum arborum positum est. Quid ergo arbor non faciens fructum bonum, excidelur et in ignem mittetur (*Luc. iii*). » Sacri autem canones quid de incestosis præcipiant, facile est agnoscere. Nam in Casariensi concilio ita scriptum est (*Can. 2*) : « Mulier si duabus fratribus nupserit, alijiciatur usque ad mortem. Verumtamen in exitu, propter misericordiam, si promiserit quod facta incolmis, hujus conjunctionis vincula dissolvat, fructum poenitentiae consequatur. Quod si defeccerit mulier aut vir in talibus nuptiis, difficultas erit poenitentia in vita manenti. » Unde patet, quod æque

A malum est hoc, quod mulier duobus nupserit, et illud, cum vir duas uxores duxerit, aut pater et filius si cum una muliere fornicati fuerint, aut avunculus et nepos si cum una muliere dormierunt, aut aliquid hujusmodi factum fuerit. Quapropter justum est, ut taliter peccantes, usque ad finem vite penitentiam agant. Nisi forte propter nimium fletum et compunctionem validam, devotamque poenitentiam aliquid humanius sacerdos apud poenitentem agendum esse decrevit. Quia cuius Dominus cor in compunctione lacrymarum et amaritudine fletuum visitaverit, hujus breviandi tempus poenitentiae protestatum sacerdos habebit, sicut scriptum est in Laodicensi concilio (*Can. 2*) : « De his qui diversis facinoribus peccaverunt, et perseverantes in oratione confessionis et poenitentiae conversionem habuere perfectam, pro qualitate delicti : talibus, post poenitentia tempus impensum, propter clementiam et bonitatem communio concedatur. » In Ancyrano quoque concilio, de adulterio ita scriptum est (*Can. 19*) : « Si cuius uxor adultera fuerit, vel si ipse adulterium commiserit, septem annorum poenitentia oportet cum perfectionem consequi secundum pristinos gradus. » Igitur Theodorus judicavit, cum qui incestum fecerit, duodecim annis poenitere debere.

Quid autem inde sentiant cæteri doctores, in libellis eorum quos de poenitentia conscripserunt inventire poteris, qui, alii quindecim annis, alii duodecim annis, alii decem, alii septem, de hujusmodi sceleribus judicaverunt poenitendum explendata. Sed tu priscorum Patrum vestigia sequens, illis solidis spatium temperes, qui devote et cum lacrymis poenitentiam egerunt. Cæteri autem de flatum tempus expleant, quia in Salomone scriptum est : « Qui abscondit sclera sua, non dirigetur : qui autem confessus fuerit et reliquerit ea, misericordiam consequetur (*Prov. xxviii*). » Pius est enim Deus et misericors : sed misericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum. Facit potentiam in brachio suo, dispergit superbos mente cordis sui (*Luc. 1*). » Qui autem mentis est dure, corrut in malum. Et qui custodit mandatum, custodit animam suam. Qui autem negligit vias suas, mortificabitur (*Prov. xxviii; Prov. xix*). »

D V. De servo autem illo qui fugerit dominium suum interrogabas, si ille in ipsa fuga mortuus fuerit, utrum liceret pro eo missas cantare, aut psalmodias. Hoc in divinis libris non invenimus prohibitum : sed tamen sciens ab apostolis fortissime præceptum, ut servi subditi sint in omni timore dominis, non tantum bonis et modestis, sed etiam dyscolis (*1 Pet. ii*), et obedientes illis sicut in omnibus. In canone autem Gangrensis concilii ita scriptum est (*can. 5*) : « Si quis servum sub praetextu divini cultus doceat dominum contemnere proprium, ut discodat ab ejus obsequio, nec ei cum benevolentia et omni honore deserviat, anathema sit. » Unde datur intelligi quod si ille anathema me-

ruit qui docet servum, dominum proprium contemnere, et ab ejus obsequio recedere: quanto magis ille qui dominum suum spernit, et ejus servitio subdinvulerit. Sed tamen distantia est inter eum qui per superbiam, et illum qui propter necessitatem fugit, coactus crudelitate domini sui. Nam Agar, famula Saræ, fugam init, afflidente eam domina sua: sed angelo admonente ut revertetur, et fieret subjecta dominatrici suæ, reversa est ad dominam. Sic et Onesimus servus Philemonis effugit a domino suo, sed Paulo apostolo docente credidit Christo, et baptizatus est. et sic per patrocinium Apostoli restitutus est proprio domino suo. Admonendus est enim servus quilibet fugitivus, per fideles doctores, ubiquecunque fuerit, ut revertatur ad dominum suum, et fiat ei subjectus, ne forte contemnens præceptum Domini, perpetuo anathemate percutiatur. Attamen si in ipsa fuga obierit, orandum est pro eo, nisi forte aliquo crimine majore implicetur, aut in perfidiam devolvatur, unde fructuosa pro eo non possit esse oratio. Attamen Augustinus, ad Laurentium scribens, ita inter alia ait: « Cum ergo sacrificia, sive altaris, sive quarumcunque eleemosynarum, pro baptizatis omnibus offeruntur: pro valde bonis gratiarum actiones sunt, pro non valde malis propitiations sunt, pro valde malis, etiamsi nulla sunt adjumenta mortuorum, qualecunque tamen consolationes sunt vivorum. Quibus autem prosunt, aut ad hoc prosunt, ut sit plena remissio, aut certe ut tolerabilius fiat ipsis damnatio. »

VI. De illo vero qui presbyterum se esse finxerit, cum non esset ordinatus, et baptismi officium exercevit, requirendum est utrum ipse baptizans baptizatus esset, et utrum in nomine sanctæ Trinitatis sub tria mersione baptizaverit. Quod si ita erat, non est iterum baptizandus, sed per impositionem manus episcopalis et unctionem sacri chrismatis id quod factum est confirmandum. Quia quod semel est in sacramento baptismatis effectum, non licet iterari, quoniam unus est Dominus, una fides, unum baptismum. Attamen ille qui præsumptuose egit, et non pro necessitate aliqua, canonica disciplina est coercendus. Igitur, ut beatus Ambrosius testatur, postquam omnibus locis ecclesiæ sunt constituta, et officia ordinata, aliter composita res est quam cœperat. Primum enim omnes docebant, et omnes baptizabant, quibuscunque diebus vel temporibus fuisset occasio. Nec enim Philippus tempus quæsivit, aut diem quo eunuchum baptizaret, neque jejunium interposuit. Neque Paulus et tempus distulerunt, quo optionem carceris cum ejus omnibus baptizarent. Neque Petrus clericos habuit, aut diem quæsivit quando Cornelium cum omni domo sua baptizavit, nee ipse, sed jussit fratribus qui cum eo erant apud Cornelium in Joppe. Adhuc enim præter scriptum diaconos nullus fuerat ordinatus. Ut ergo creseret plebs et multiplicaretur, omnibus concessum est et evangelizare, et baptizare, et Scripturam in ecclesia explanare. At ubi omnia loca circumplexa

PATROL. CX.

Aest Ecclesia, conventicula constituta sunt, et rectores, et cetera officia ecclesiis sunt ordinata, ut nullus de clero auderet, qui ordinatus non esset, præsumere officium quod sciret non sibi creditum vel concessum: et cœpit alio ordine et providentia gubernari Ecclesia. Quod si omnes eadem possent, irrationalib[us] esset, et vulgaris res et vilissima videb[ur]. Hinc ergo est unde nunc neque diaconi in populo prædicant, neque ceteri clerici vel laici baptizant, neque quoquinque die credentes tinguntur nisi ægri. Ideo non per omnia conveniunt scripta Apostoli ordinationi quæ nunc in Ecclesia est, quia haec inter ipsa primordia sunt scripta. Nam et ipse Timotheum presbyterum a se creatum episcopum vocat, quia primi presbyteri episcopi appellabantur, B ut recedente eo sequens succederet. Denique apud Agyptum presbyteri consignant, si episcopus præsens non sit. Sed quia cœperunt sequentes presbyteri indigii ad primatus tenendos, immutata est ratio, prospiciente concilio ut non ordo, sed meritum, crearet episcopum, multorum sacerdotum iudicio constitutum, ne indignus temere usurparet, et esset multis scandalum. Quod autem unum sit Christi baptismus, et licet a diversis ministretur non debet iterari vel mutari, sacrum Evangelium ostendit, ubi verba Joannis Baptiste posita sunt ita dicentis: « Quia vidi Spiritum descendenter quasi columbam de cœlo, et manentem super eum, et ego nesciebam. Sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendenter, C et manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Et ego vidi, et testimonium perhibui quia hic est Filius Dei (Joan. 1). » Quam sententiam beatus Augustinus ita exposuit: « Quid ergo per columbam didicit Joannes, nisi quamdam proprietatem in Christo futuram? ut quamvis multi ministri baptizaturi essent, sive justi sive injusti, non tribueretur sanctitas baptismi, nisi illi super quem descendit columba. De quo dictum: Hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Petrus baptizet, hic est qui baptizat: Paulus baptizet, hic est qui baptizat: Judas baptizet, hic est qui baptizat. Nam si pro diversitate meritorum baptismus esset, quia diversa sunt merita, diversa essent baptismata. Sed unum est baptismus, et solus est Christus, qui per diversos ministros suos baptismatae baptizat in remissionem omnium peccatorum. » Ideo sacri canones præcipiunt ut qui ab hereticis baptizati sunt, non rebaptizentur, sed per impositionem manus sola sancti Spiritus invocatione, quem ab hereticis nemo accipit, a catholicis sacerdotibus Ecclesiæ securitatem consequantur.

VII. De illis vero qui in Quadragesima ante Pascha carnem manducant, vel juramentum in altari vel in sanctorum reliquiis faciunt, manifestum est quod inuste agunt, quia divinis mandatis contrarii existunt. Unde et per Isaiam Dominus pravorum jejunium spernit, ita dicens: « Ecce in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra, et omnes debitores vestros

repetitis. Ecce ad lites et contentiones jejunatis. et percutitis pugno impie. Nolite jejunare sicut usque ad hanc diem, ut audiatur in excelso clamor vester. Nunquid tale est jejunium quod elegi, per diem affligere animam suam? nunquid contorquere quasi circulum caput suum et sacco et cincere sternere? Nunquid istud vocavi jejunium et diem acceptabilem Domino? Nonne hoc est magis jejunium quod elegi? Dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes, dimitte eos qui confracti sunt liberos, et omne onus disrumpe. Frange esurientibus panem tuum, et egenos vagos que induc in domum tuam. Cum videris nudum, operi eum, et carnem tuam ne despixeris. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, et sanitas tua citius orietur; et anteibit faciem tuam justitia tua, et gloria Domini colliget te. Tunc invocabis, et Dominus exaudiet; clamabis, et dicet, Ecce adsum, quia misericors sum Dominus Deus tuus (*Isa. lviii.*). Hinc in canone sanctorum Patrum scriptum est (*Conc. Laodic.*, *can. 50 et 52*), quod non oporteat in Quadragesima nuptias aut natalitia celebrare, nec jejunium solvere, totamque Quadragesimam sine veneratione transire; magisque conveniat omnime Quadragesimam districto venerari iudicio. Non est enim dignum, ut qui Ecclesiæ unitatem

BA scindit, et sanctorum Patrum traditiones solvit, sine vindicta excat, sed pro hoc poenas condignas solvat. Sacerdotis autem judicio temperanda est poenæ vindicta, secundum modum penitentis: quia, ut supra dictum est, qui veraciter penitet et per lacrymarum indicia cordis sui contritionem manifestat, leviori disciplina tractandus est, quia cor contritum et humiliatum Deus non spernit, et in quoconque die peccator conversus penitentiam egerit, et fecerit iudicium et justitiam, vita vivet et non morietur. Nec temporis longinquitas, sed animi affectus pensandus est, quia suscepit Dominus triduanam penitentiam Ninivitarum, et Petri negationem, amarissimis fletibus ablutam, Dominus indulxit, cum eum tertia die resurgens inter cæteros discipulos angelica vocatione ad suam præsentiam et reconciliationem venire jussit.

Hæc tibi, sancte frater, prout opportunitas temporis se contulit, festinanter dictavi: paratus, si quid deest in responsis, tempore opportuno tibi planius explicare. Tu autem et commendatum tibi gregem diligenter instrue, et nos orationibus juva: quatenus aliquid tibi dignum scribamus, et de tuo bono opere tibi quotidie congratulemur. Dominus omnipotens in hac vita te bonis operibus augeat, et in futura mercede remuneret sempiterna.

II

Si liceat chorepiscopis presbyteros et diaconos ordinare cum consensu episcopi sui.

Postquam per nos transeuntes abiistis, cogitavi mecum de hoc quod præsentialiter retulisti, qualiter quidam de occidentalibus episcopis senserunt de chorepiscoporum ordine, et quod quidam eorum reordinarent illos, qui temporibus antecessorum suorum a chorepiscopis ordinati sunt, presbyteros atque diaconos, nec non et ecclesias ab eis similiter consecratas, profanantes omnem sanctificationem pristinam, quasi non legitimam, quam tamen cum consensu atque præcepto episcoporum suorum ipsi chorepiscopi perpetraverunt.

Unde et schismata in Ecclesia Dei oriuntur, cum rectores populi Dei in doctrina sua ab invicem discrepant: alii dicentes licere chorepiscopis cum consensu et præcepto majorum suorum, hoc est præsumum civitatum sub quibus ipsi degunt, manus baptizatis imponere, ut accipient Spiritum sanctum, presbyterosque atque diaconos, necnon et cæteros Ecclesiæ gradus ordinare: alii vero affirmantes, nullo modo eis hoc ministerium competere, sed tantum illis episcopis qui urbibus præsunt. Ex quo videlicet excitantur sectæ, invidiæ, iræ, rixæ, æmulationes, dissensiones, contentiones: per quæ multi de populo, videntes magistrorum dissensionem, non mediocriter scandalizantur.

Non enim hujusmodi litigatores illam concordiam

C apostolicam sequuntur, de qua Philippenses Paulus obsecrat, dicens (*Philipp. ii*): « Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, si qua societas spiritualis, si qua viscera miserationis: implete gaudium meum, ut idem sapiatis, eamdem charitatem habentes, unanimes, idipsum sentientes, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam: sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes, non quæ sua sunt considerantes singuli, sed ea quæ aliorum. » Unde et ipse volens juniores suos auditoribus commendare, et non despectos, sed acceptabiles reddere, Corinthios admonet, dicens (*I Cor. iv*): « Rogo ergo vos, fratres, imitatores mei estote, sicut et ego Christi. Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus charissimus et fidelis in Domino, qui vos commonefaciat vias meas, quæ sunt in Christo Jesu, sicut ubique in Ecclesia doceo. » Et rursum (*I Cor. xvi*): « Si autem, inquit, venerit Timotheus, videte ut sine timore sit apud vos: opus enim Domini operatur, sicut et ego. Ne quis ergo illum spernat, deducite illum in pace, ut veniat ad me: exspecto enim illum cum fratribus. » Hoc autem præceptum humilitatis clare ab ipsa Veritate sumpsit, quæ in Evangelio discipulos de primatu contendentes instruxit, dicens (*Matth. xx*): « Reges gentium dominantur

« eorum, et qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. Vos autem non sic : sed qui major est in vobis, sicut junior; et qui præcessor est, sicut ministrator. » Et suo eos exemplo informans sequitur, dicens (*Luc. xxii; Math. xx*) : « Ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat : filius enim hominis non venit ministrari, sed ministrare, et dare animam suam redemtionem pro multis. »

Habebant enim ipsi apostoli adjutores in prædicatione Evangelii Christi, qui etiam ordinationes fecerunt ex præceptis eorum. Unde legitur in codice quem Damasus papa de episcopis Romanæ Ecclesiae, petente Hieronymo presbytero, conscripsit, quod Linus et Cletus ex præcepto beati Petri ordinationes presbyterorum fecerunt : cum tamen post passionem Petri, non illi, sed Clemens, in honorem cathedræ successerit, ipso eisdem tradente principe apostolorum, sicut epistola ejusdem Clementis, scripta ex mandato Petri ad Jacobum fratrem Domini, testatur. Hinc reor quod usus chorepiscoporum primo originem sumpserit, et hactenus in Ecclesia retineatur, ut ipsi chorepiscopi a propriis episcopis ordinati, juxta præceptum eorum, diaconos et presbyteros, ac exteriores gradus ordinant, atque reliqua officia sacerdotalia peragant.

Unde miror quomodo isti qui hanc contentionem movent, ordinem chorepiscoporum tantum despiciant, ut pene eis nihil amplius a dignitate presbyterorum tribuant : cum hoc nec novorum, nec antiquorum, nec etiam ipsis apostolorum dogmatibus consuetudinibusque conveniat, sed in sensu simul a dogmate dissentiat. Claret enim hoc, quod in his non ratio et humilitas, sed invidia atque superbia dominantur : ita ut despctis cooperatoribus suis, ipsi soli potentes ac sanctificatione pollentes videri appetant : et hoc quod sancti Patres ad concordiam et unionem singulia dignitatibus conscriperunt, ipsi magis damnationem noxiā, quam discretam dispositionem esse potent. Præcipiunt enim sacri canones qualiter unusquisque ordo mensuram suam custodiat, a minimo usque ad maximum, et minor gradus majori semper subditus fiat : ita ut diaconi absque episcopo vel presbytero baptizare non præsumant, nisi predictis fortassis officiis longius constitutis necessitas extrema compellat : et ut gratiam sacræ communio- nis post presbyteros accipiant diaconi, aut episcopo eis aut presbytero porrigente : sed nec sedere in me- dio presbyterorum diaconis liceat, nec etiam coram presbytero sedere audeant, sed jussione presbyteri sedeant. Similiter quoque mandant, ut diaconis ho- nor exhibeatur ab obsequentibus, id est, subdiaconis et omnibus clericis.

De presbyteris vero in decretis Gelasii pape ita scriptum est (*Gelas. I, ep. 9, c. 6*) : « Nec minus etiam presbyteros ultra suum modum tendere prohibemus, ne episcopali fastigio debita sibimet audacter assumere : nec conficiendi chrismatis, nec con-

A signationis pontificalis adhibendæ sibimet arripere facultatem : non præsente quolibet antistite, nisi fortasse juheatur, vel orationis vel actionis sacræ suppetere sibi presumant licentiani : neque sub ejus aspectu, nisi jubeantur, aut sedere præsumant, aut venerabilia tractare mysteria : nec sibi meminerint ulla ratione concedi, sine summo pontifice, subdiaconum vel acolythum jus habere faciendi : nec prorsus dubitent, si quidquam ad episcopale ministerium specialiter pertinens, suo nutu putaverint exsequendum, continuo se presbyteri dignitate et sacra communione privari. »

De chorepiscopis autem in Ancyrano concilio ita scriptum est (*Can. 12*) : « Chorepiscopis non licere presbyteros aut diaconos ordinare, sed nec presby- teros civitatis, sine præcepto episcopi vel litteris, in unaquaque parochia. » Attende, quod non dicit, chorepiscopis nou licere penitus diaconos aut presbyteros ordinare, sed non aliter licere, nisi ex præcepto episcopi sui vel litteris in unaquaque parochia.

Item in Antiocheno concilio sic legitur (*Can. 10*) : « Qui in vicis vel possessionibus chorepiscopi nominantur, quamvis manus impositionem episcoporum percepint, et ut episcopi consecrati sint, tamen sacræ synodo placuit, ut modum proprium recognoscant, et gubernent subjectas sibi ecclesias, earumque moderamine curaque contenti sint. Ordinent etiam lectors et subdiaconos atque exorcistas. Quibus promotiones istæ sufficient : nec presbyterum vero, nec diaconum audeant ordinare præter civitatis episcopum (id est præter conscientiam civitatis episcopi ^a) cui ipse cum possessione est subjectus. » Cum autem chorepiscopos manus impositionem episcoporum percipere dicat, et quidem sicut episcopi consecrati sint : cur cum consensu episcoporum, quibus subjecti sunt, consecrationes sacrorum ordinum eis facere non licet, et cum christmate sacro fideles consignare? Vanum est enim, quemquam consecrationem episcopalē habere, si ministerium episcopi ei non licet agere. Ad quid ergo invocatur Spiritus sanctus ab episcopo ordinatore sanctificationem personæ ordinandæ, et tribuat [*Forte ut sanctificationem personæ ordinandæ tribuat*], si ipse invocator et ordinator, post consecrationem, quam rite peregit, reprehenderit? Nunquid Dominum irridet, cuius donum poscit, cum postea illud donum spreverit? Nunquid non et calumnia, qua Domini significacionem [*Forte sanctificationem*] illudit, ad ipsum auctorem sanctificationis pertingit? Planum est ergo quod in Spiritu sancto per verbum Dei omnis sanctificatio adimpletur. Et quare non pertinet blasphemare, et derogare Spiritus sancti potentiae? cum scriptum sit (*Luc. xii*) : « Qui dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei : qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc saeculo, neque in futuro. » Unde Petrus apostolus in Actibus aposto-

^a Parenthesis est Rabani.

lorum, cum Cornelium centurionem et eos qui secum erant videret accepisse gratiam Spiritus sancti, Iudeos contra se altercantes pro eo quod ad gentes introiret et manducaret cum illis, tali responso refutat, dicens : « Si ergo eamdem gratiam dedit illis Deus sicut et nobis, qui credidimus in Dominum Jesum Christum : ego quis eram qui possem prohibere Dominum ? His auditis tacuerunt, et glorificaverunt Dominum, dicentes : Ergo et gentibus Deus penitentiam ad vitam dedit (*Act. xi*). » Quem ergo Deus dono spiritus sui honorat, non est rectum ut ab hominibus dehonestetur. Nec debet quisquam pro calumnia deputare, quod divina dispositione constat ordinatum esse : quae enim sunt, a Deo ordinata sunt. Proinde nec inferioribus episcopis dignitas proprii gradus tollitur, cum metropolitano totius provinciae cura delegatur. Nam sine eo in provincia episcopum ordinare, nec generale concilium convocare, nec quidquam aliud ceteris episcopis licet in provincia agere, nisi quae tum constat ad singulorum parochias et episcopatus pertinere. Si enim in episcoporum ordine chorepiscopos non liceret haberé, nullatenus inter trecentos decem et octo Patres, qui in Niceno concilio adfuerunt, annumerarentur. In quorum catalogo amplius quam duodecim chorepiscopi inserti sunt, ubi nullus presbyterorum vel diaconorum in numero praesinito Patrum, sed solummodo metropolitani et episcopi, atque chorepiscopi, nominatum recensiti inveniuntur. Ad quid enim episcopus cuiuslibet civitatis chorepiscopum sibi vult ac decernit ordinare, si ipsam ordinationem suam nullam efficaciam arbitratur habere. Dicit enim Apostolus (*Rom. xiv*) : « Beatus qui non judicat sementem in eo quod probat. Qui autem discernit, si manducaverit damnatus est, quia non ex fide. Omne autem quod non est ex fide, peccatum est. » Hanc quidem sententiam non ad ciborum solummodo qualitatem et differentiam discernendam, sed ad omnem ambiguitatem et duplicitatem tollendam, prolatam esse intelligimus : ut non simus parvuli fluctuantes in omni vento doctrinæ, sed sani et stabiles in fide et firmi in apostolica doctrina. « Vir enim duplex animo inconstans est in omnibus viis suis : et, qui hæsit similis est fluctui maris qui a vento movetur et circumseritur (*Jac. i*). »

Non ergo aestimet homo ille, quod accipiat aliquid a Domino, ait enim ipsa Veritas in Evangelio : « Amen dico vobis, quidquid orantes petitis, credite quia accipietis, et sicut vobis. Omnia enim possibilia sunt credenti (*Marc. xi*; *Marc. ix*), quia fides vera recte credentem salvat : et justus in fide sua vivit, illa videlicet quae per dilectionem operatur. Hoc enim sanctorum Patrum prudentia posteris suis providit, et sacra canonum auctoritas instituit, ut dissensio et schismata in Ecclesia Christi non fierent, sed magis unitas et concordia pacis inibi prævaleret. Et ideo unicuique ordinii juxta mensuram suam officium delegavit, ut per studium humilitatis et dilectionis pax Christiana et concordia in populo Dei persever-

A raret. De quo et ipsa Veritas, discipulos ad imitationem sui provocans, ait : « Tollite jugum meum super vos, et discite a me quia mitis sum et humili corde, et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve (*Math. xi*). » Hoc jugum per charitatem fideles sociat, non per contentionem dissipat : hocque onus non opprimit se portantem per ponderis gravitudinem, sed magis sublevat ac sustentat per solatii consolationem.

Nihil ergo juvat reprehensores hos et vaniloquos

májistros, quia ad defensionem erroris sui illud de Actibus apostolorum sumere nituntur, quia Petrus et Joannes missi sint ab apostolis de Hierosolymis in Samariam, ut impónerent illis manus, qui a Phi-

lippo baptizabantur, quatenus acciperent Spiritum sanctum, quoniam aliter hoc fieri non decebat, quam ut apostoli implerent et perficerent ea quae a mini-

stro eorum bene coepita fuerant. Non enim Philippus hic unus de duodecim, sed unus de septem diaconiis erat, qui ab apostolis paulo ante ordinati sunt,

qui et in catalogo septem levitarum primus post Stephanum annumeratus est. Unde post Stephani necem statim ad Philippi actus explicando scriptor historiæ videtur transire, ita dicens : « Facta est autem in illa die persecutio magna in ecclesia quae erat

in Hierosolymis, et omnes dispersi sunt per regiones Iudeæ et Samariae præter apostolos (*Act. viii*). »

Et post pauca : « Igitur qui dispersi erant, pertransierunt evangelizantes verbum Dei. Philippus au-

C tem descendens in civitatem Samariæ, prædicabat illis Christum. Intendebant autem turbæ his quae

a Philippo dicebantur, unanimiter audientes et vi-

dentes signa quae faciebat. Multi enim eorum qui

habebant spiritus immundos, clamantes voce ma-

gna, exhibant. Multi autem paralytici et claudi cu-

rati sunt : factum est autem magnum gaudium in illa civitate (*Ibid.*). »

Et non multum post : « Cum autem, inquit, audi-

sent apostoli qui erant Hierosolymis, quia recepit

Samaria verbum Dei : miserunt ad eos Petrum et Joannem, qui cum venissent, oraverunt pro ipsis

ut acciperent Spiritum sanctum. Nondum enim in

quemquam illorum venerat : sed baptizati tantum

erant in nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum sanctum (*Ibid.*). » Idem etiam Philippus baptizavit eunu-

chum Candacis reginæ Æthiopum, sicut conse-

quenter narrat : et post discessum ejus pertrans-

iens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veni-

ret Cæsaream (*Act. viii*). » De quo Lucas alibi

mentionem facit, cum transitum Pauli ad Jerusalem enumerasset, ita dicens : « Alia autem die profecti,

venimus Cæsaream. Et intrantes domum Philippi

evangelistæ, qui erat unus ex septem, mansimus apud eum. Illic autem erant filiae quatuor virgines prophetantes (*Act. xxi*). » Unde apparet quia iste Philippus non fuit episcopus, neque chorepiscopus, sed tantum diaconus et evangelista. Si enim chor-

episcopus esset, nequaquam scriptor historiae hoc tacuisset. Necdum Apostoli ab invicem discesserant, ut in singulis provinciis aut civitatibus episcopos aut chorepiscopos ordinarent, sed in Hierosolymis, tantum manentes prædicabant verbum Dei, donec, Spiritus sancti dispositione agente, ad prædicandum gentibus per orbem directi sunt.

Sieque omnis ordo ecclesiasticus in singulis locis juxta eorum dispositionem distributus, hactenus in ecclesia catholica servatur: et sicut una fides, unum baptismum, una religio, a Christianis in toto orbe tenetur: ita unius ejusdemque Spiritus sancti distributione pax et concordia in electis Dei ubique firmiter corroboratur, omnisque discordia procul pellitur. Quoniam, juxta Apostolum (*Rom. viii.*), quicumque spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei: qui autem spiritum Christi non habet, hic non est ejus.

Proinde idem doctor gentium nos admonet dicens (*Ephes. iv.*): Obsecro itaque vos ego vincitus in Dominio, ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis, cum omni humilitate et mansuetudine, cum patientia, supportantes invicem in charitate, solliciti servare unitatem Spiritus in vinculo pacis. Unum corpus et unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestrae.

Convenit enim quibusque fidelibus et membris corporis Christi ut honore se invicem præveniant, se sufferant: ne contra Apostolum efficiantur inanis gloriae cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes (*Gal. v.*); sed magis unanimis omnes sint in oratione, compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, humiles (*I Pet. iii.*); nihil agant per contentionem, quia non est dissensionis Deus sed pacis.

Hæc enim tantummodo nobis credendi regula ex præcepto Dominico conceditur, ut contendamus per angustam portam intrare, et arcam viam intendere quæ dicit ad vitam; non latam et spatiosam, quæ dicit ad mortem. Si enim bonæ devotionis et mansuetudinis indicia per humiliatis atque obedientiæ præbemus officia: veri imitatores Dei effecti, Christi Domini sequemur exempla, qui, cum adhuc peccatores essemus, pro impiis servis mortuus est, justus pro injustis: ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu (*I Pet. iii.*). Qui destruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam et incorruptionem per Evangelium (*II Tim. i.*). Excelsus inter angelos, humilius inter homines, ministrare voluit, non ministrari. Unde in coena mystica discipulorum pedes lavit, et linteo quo erat præcinctus tersit, cum publicanis et peccatoriis manducavit, peccatricem mulierem ad se accedere permisit, et lavare lacrymis ac tergere capillis pedes suos consensit, nihil veritus Pharisæorum superstitionem reprehensionem, propter quod injustis querimoniis eorum ita respondit dicens: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum (*Luc. vii.*). Et item: Non veni, inquit, vocare justos, sed peccatores (*Marc. ii.*). Et alibi: Filii

lius, inquit, hominis venit salvare quod perierat (*Matth. xviii.*). Et rursum: Non enim venit filius hominis ut judicet mundum, sed ut salvetur universus per ipsum (*Joan. iii.*). At contra si despecti ceteris fratribus ac conservis nostris, in sublime volumus extolliri, ac soli potentes et gloriosi cupimus ab hominibus videri: sine dubio illius imitamur jactantiam, qui despectis ceteris sanctis, angelorum turmis ad simulitudinem Dei non per humilitatem sed per jactantiam voluit sublimari, cum dixit: Ascendam in cœlum, super altitudinem nubium, ponam thronum meum ad aquilonem, et ero similis Altissimo (*Isa. xiv.*). Unde merito de sublimitate angelica projectus in inferni tartarum draco perfidus, traxit secum tertiam partem siderum: ubi et nos, si ejus sequimur recordiam, propter mentis nostræ superbiam a sanctorum societate expulsi, penas gehennæ cum illo luemus æternas.

Quomodo autem tam prælatis quam subditis agentium sit, Ecclesiæ pastor Petrus in Epistola sua admonet dicens: Seniores ergo qui in vobis sunt obsecro, conserior et testis Christi passionum, qui et ejus quæ in futuro revelanda est, gloriae communicator: pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee, secundum Deum; neque turpis lucri gratia, sed voluntarie; neque ut dominantes in eleris, sed forma facti gregis ex animo: et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriae coronam. Similiter adolescentes subditi estote senioribus, omnes autem invicem humilitatem insinuate: quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam (*I Petr. v.*). Quapropter necessarium mihi videtur ut omnes humiliemus nos sub potentia manu Dei, quatenus ipse nos exalteat in tempore visitationis: et quisquis in majori dignitate ex electione Divina se positum agnoscat, commilitones suos ac ministros omni honore dignos arbitretur, et ex nutria dilectione locum eis præbeat perficiendi ac bene operandi: quia venient dies, quando non honoris dignitates, sed bonorum operum requirentur actiones. Filius enim Dei venturus est in gloria Patris cum angelis suis: et tunc reddet unicuique secundum opera ejus. Omnes enim stabimus ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum (*Rom. xiv.*, *II Cor. v.*). Qui autem inferioris gradus est, non majora et quæ ad se non pertinent per elationem appetens, tentet: sed contentus sit officio, quod sibi Divina ordinatio voluit conferre: et ita rite credendo, ac recte docendo, beneque operando, quotidie in Deum proficiat, ut ministerii sui bonum præmium consequatur. Qui enim bene ministraverit, gradum sibi bonum adquirit. Unde ipsa Veritas ait: Qui mihi ministrat, me sequatur: et ubi sum ego, illic et minister meus erit. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus (*Joan. xii.*). Et alibi: Volo, inquit, Pater, ut ubi sum ego, ibi sit et minister meus.

Grandis honor est, Christi ministrum esse : unde et grande præmium bene ministrantes sequitur, ita ut cum Christo et sanctis angelis ejus in cœlesti beatitudine sine fine lactentur : atque ideo non convenit servis Christi contendere de sublimitate honoris, sed magis certare de utilitate sanæ prædicationis, et assiduitate bonæ operationis, ut populus Christi audiat ex ore eorum verbum rectæ fidei, et videat in actibus eorum bonum exemplum per humilitatis indicium, quia juxta veritatis sententiam : « Omnis qui se exaltaverit, humiliabitur : et qui se humiliaverit, exaltabitur (*Matth. xxiiij.*). » Qui enim gradum honoris in Ecclesia Christi acceperunt, quomodo vivere debeant et quid agere, audiant ipsum Dominum ostendentem atque præcipientem : « Sint, inquit, lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes in manibus : et vos similes hominibus exspectantibus dominum suum, quando revertatur a nuptiis, ut cum venerit et pulsaverit, confestim aperiant ei (*Luc. xiiij.*). » Et quale eos præmium taliter facientes in futuro sequatur, mox subiungit, dicens : « Beati illi servi, quos, cum venerit dominus inventerit vigilantes. Amen dico vobis, quod præcingeret se, et faciet illös discubere, et transiens misstrabit illis (*Ibid.*). » Et paulo post : « Quis pratas est, inquit, fidelis dispensator, et prudens, quem constituit dominus super familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram? Beatus ille servus, quem, cum venerit dominus ejus, invenerit ita facientem. Vere dico vobis, quia super omnia quæ possidet, constituet illum (*Ibid.*). » Non enim pigris et hebetibus doctoribus, et de primatu hujus mundi atque divitiis certantibus, tale præmium promittitur : sed bene laborantibus, et digne Deo servientibus.

Non est enim æquum, ut collatio sacri ordinis, servis Christi flat causa elationis et terrenæ voluptatis : quia nec in ipsius magistri nec in discipulorum ejus dictis sive exemplis aliquid hujusmodi reperiunt. Quomodo autem de Christi moribus nos instruat apostolus Paulus, audiamus : « Hoc autem, inquit, sentite in vobis quod et in Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo. Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis : propter quod et Deus illum exaltavit, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrialium, et infernorum : et omnis lingua confiteatur, quia dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris (*Philip. ii.*). » Hinc ergo discipulis suis præcepit, dicens : « Nolite solliciti esse, dicentes, Quid manducabimus? aut quid bibemus? aut quo operiemur? haec enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester, quia his omnibus indigetis. Quærите autem primum regnum Dei, et justitiam ejus : et haec omnia adjicientur

A vobis (*Matth. vi.*). » « Qui non renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest esse meus discipulus (*Luc. xiv.*). » « Qui vult venire post me, aboget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvare facere, perdet eam. Qui autem perdiderit animam suam propter me, inveniet eam. Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur : animæ vero suæ detrimentum patiatur? etc.» (*Matth. xvi.*) Hinc et Petrus, exhortans fidèles in Epistola sua, ait : « Succincti lumbos mentis vestræ, sobrii perfecte sperate in eam quæ offertur vobis gratiam, in relationem Iesu Christi, quasi filii obediencie, non configurati prioribus ignorantiae vestræ desideriis, sed secundum eum qui vocavit vos, sanatum ; et B ipsi sancti in omni conversatione estote, quoniam scriptum est : Sancti eritis, quoniam ego sanctos sum (*1 Petr. i.*). » De quo et Joannes ait : « Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo, quoniam omne quod in mundo est, concupiscentia carnis et concupiscentia oculorum est, et superbia vitæ, quæ non est ex Patre, sed ex mundo est ; et mundus transit, et concupiscentia ejus. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum (*1 Joan. ii.*). » Hinc et Paulus ait : « Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore ad obediendum desideriis ejus : sed neque exhibeat membra vestra arma iniquitatis peccato : sed exhibete vos Deo, tanquam ex mortuis viventes, arma justitiae Deo (*Rom. v. xi.*). » Et iterum : « Carnis, inquit, curam ne feceritis in desideriis (*Rom. xiii.*). » Et rursum : « Non ergo amplius invicem judicemus : sed hoc judicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum (*Rom. xiv.*). » Et iterum : « Debemus autem nos firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere, et non nobis placere : unusquisque proximo suo placeat in bonum ad ædificationem (*Rom. xv.*). »

Si autem secundum hujusmodi doctrinam conformemus nos exemplis obedientiae, humilitatis et mansuetudinis Christi, considerantes singuli non quod nobis, sed quod aliis utile est, nec cupiditatibus hujus mundi, atque illecebribus operam demus : nulla erit inter nos contentio de sublimitate honoris, et inani jactantia terrene potestatis, et conficiens nequam de questu nefando præsentis sæculi : sed erit firma pax et concordia inter nos, exerciteturque unanimiter cultus pietatis : et religio sancta, et immaculata coram Deo (exspectantes supernam gloriam in revelatione Domini nostri Jesu Christi) et Salvatorem nostro, sine reprehensione custodiet : et iuvenia membra corporis Christi erunt in pace, quæ non videmus, diligimus; in quem nunc quoque non videntes credimus, et exultando speramus, quod in adventu ejus percipiamus finem fidei nostræ, saltem animarum nostrarum.

Igitur quia ordo præterite narrationis vestræ, et responsionis narvitatis nostræ, hoc exigebat, ut com-

tra tam inceptum conflictum sacerdotum, atque scandalum plebis, aliqua de scripturis sacris, atque orthodoxorum patrum sententiis excerpteremus, quæ ostenderent ac declarando manifestarent, quia servi Christi non oportet litigare, sed mansuetos esse ad omnes, docibiles et patientes : fecimus quod agendum esse censuimus, et in brevi libello hæc comprehendentes, sanctitati vestræ dirigere curavimus :

A petentes ut, si dignum ducatis haec legere, ea quæ recte ibi posita sint, vestra auctoritate confirmetis : si qua autem reprehensione ibi digna videantur, ignorantem vestram prudenter instruat, quatenus per omnia labor noster non inanis fiat, et studium doctrinæ vestrae multiplici mercede ab omnium bonorum datore remuneretur.

ORDO RERUM QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR

BEATI RABANI MAURI

OPERUM OMNIUM PARS SECUNDA. — *Scripta ab ipso edita post relictam abbatialem curam.*

HOMILIAE.

I.

HOMILIAE DE FESTIS PRÆCIPUIS, ITEM DE VIRTUTIBUS.

Prefatio ad Heilostatum archiepiscopum.	9
Homilia prima. — Ante natalem Domini Iesu Christi.	10
Homilia II. — Item ante natalem Domini.	12
Homilia III. — De Jejuno decimi mensis.	13
Homilia IV. — De natali Domini Iesu Christi.	14
Homilia V. — Item in natali Domini.	16
Homilia VI. — In octavis Domini.	17
Homilia VII. — In Epiphania Domini.	18
Homilia VIII. — In Hypapæuti sive oblatione Domini in templo.	19
Homilia IX. — In Dominica i Quadragesimæ. De jejuniis Domini et ratione Quadragesimalis jejunii et castitatis, atque continentia cum propriis uxoribus.	20
Homilia X. — In Dominica ii Quadragesimæ. De pœnitentia in corde facienda et eleemosynarum largitate.	22
Homilia XI. — In Dominica iii Quadragesimæ. De aseclitate orationis et quod ad Ecclesiam convenientium, et quod non licet cuiquam venatum vel aleas in sanctis diebus exercere.	24
Homilia XII. — In Dominica iv Quadragesimæ. De misericordia et remissione debitorum in illis qui contra nos delinquent facienda.	25
Homilia XIII. — In Dominica v Quadragesimæ. De fidei catholicae veritate et honourum operum concordia.	27
Homilia XIV. — In die Palmiarum.	29
Homilia XV. — In Cora Domini.	30
Homilia XVI. — In sabbato sancto Paschæ.	33
Homilia XVII. — In die Dominica Paschæ.	34
Homilia XVIII. — In octavis Paschæ, sive in ceteris Dominicis diebus post Pascha.	36
Homilia XIX. — In litanis.	37
Homilia XX. — Item in litanis. De oratione Dominicana.	39
Homilia XXI. — In ascensione Domini.	42
Homilia XXII. — In die Pentecostes.	43
Homilia XXIII. — De jejuno quarti mensis.	45
Homilia XXIV. — In natali sancti Bonifacii martyris.	47
Homilia XXV. — In natali sancti Albani martyris.	49
Homilia XXVI. — In natali sancti Joannis Baptiste.	50
Homilia XXVII. — In natali sanctorum apostolorum Petri et Pauli.	52
Homilia XXVIII. — In natali sanctæ Marise.	54
Homilia XXIX. — In Assumptione sanctæ Marise virginis.	55
Homilia XXX. — De jejuno mense septimi.	56
Homilia XXXI. — In festivitate sancti Michaelis archangeli.	59
Homilia XXXII. — In revelatione sancti Michaelis.	60
Homilia XXXIII. — In natali sancti Martini confessoris atque pontificis.	63
Homilia XXXIV. — In natali sancti Andreæ apostoli.	63
Homilia XXXV. — In natali apostolorum.	66
Homilia XXXVI. — In natali martyrum.	68

Homilia XXXVII. — In natali sanctorum confessorum.	70
Homilia XXXVIII. — In natali virginum.	71
Homilia XXXIX. — In dedicatione templi.	73
Homilia XL. — In anniversaria festivitate dedicationis templi.	74
Homilia XLI. — In Dominicis diebus.	76
Homilia XLII. — Contra eos qui in laicis defecta clamribus se fatigant.	78
Homilia XLIII. — Contra paganicos errores, quos aliqui de rudibus Christianis sequuntur.	80
Homilia XLIV. — De bonorum Christianorum et e contrario de malorum moribus.	82
Homilia XLV. — De fide, spe et charitate.	83
Homilia XLVI. — De charitate.	85
Homilia XLVII. — De castitate et munditia.	87
Homilia XLVIII. — De studio sapientiæ et meditatione divinæ legis.	88
Homilia XLIX. — De jejunis, vigiliis atque orationibus.	90
Homilia L. — De continentia.	92
Homilia LI. — De misericordia et indulgentia.	93
Homilia LII. — De pace et unitate.	93
Homilia LIII. — De benignitate, humanitate et elemosyna.	97
Homilia LIV. — De timore Dei et vera humilitate.	99
Homilia LV. — De confessione ac penitentia atque compunctione cordis.	101
Homilia LXVI. — De non tardando converti a peccatis ad Deum.	104
Homilia LVII. — De contemptu mundi et de premio futuro.	106
Homilia LVIII. — De juste judicando et falsis testibus non recipiendis.	108
Homilia LIX. — De superbia et vanâ gloria cavaranda.	110
Homilia LX. — De iracundia et homicidio caverendo.	112
Homilia LXI. — Contra invidiam et odium.	114
Homilia LXII. — Contra fraudem et avaritiam.	118
Homilia LXIII. — Contra cumcessione et ebrietatem, et scurrilitatem.	120
Homilia LXIV. — De studio bono et discretione semper habenda.	122
Homilia LXV. — In Dominicis diebus quando volueris.	124
Homilia LXVI. — Item unde supra.	125
Homilia LXVII. — Item unde supra.	127
Homilia LXVIII. — In vigiliis defunctorum.	128
Homilia LXIX. — De celebritate defunctorum atque resurrectione mortuorum.	130
Homilia LXX. — Reversio sanctæ atque gloriosi simile crucis Domini nostri Iesu Christi.	131

II.

HOMILIAE IN EVANGELIA ET EPISTOLAS

Prefatio ad Lotharium Augustum.	133
Homilia prima. — In vigilia Paschæ sabbato sancto.	133
Homilia II. — Item in sabbato sancto.	137
Homilia III. — In die sancte Paschæ.	140
Homilia IV. — Item in die sancte Paschæ,	141
Homilia V. — Feria n.	142
Homilia VI. — Item feria n.	144
Homilia VII. — Feria m.	145